

Is inspraak mogelijk bij de Zweedse assistentie?

Ik denk dat gebruikers van assistentie in Zweden – vooral actieve mensen die flexibiliteit en onafhankelijkheid voorop stellen – voordeel zouden kunnen hebben van bepaalde gedeelten van het Californische systeem. De vraag is of de mogelijkheid tot een verandering van het huidige systeem aanwezig is. Ik ken persoonlijk twee in Stockholm wonende alleenstaanden die een servicesysteem voor zichzelf hebben georganiseerd, dat in veel opzichten op het Californische lijkt. Die twee adverteren, kiezen, trainen en wijzen assistenten aan. De assistenten worden daarna door de sociale dienst in dienst genomen en betaald.

(Vergelijk de huishoudelijke hulp/AAW in Nederland – Redactie)

In eigen handen

De aanleiding dat zij dit zo op deze manier regelden was hun grote behoefte aan hulp (5 resp. 7 uur per etmaal) en dat op 'ongewone' tijden (6-7 uur 's morgens en bij het naar bed gaan rond middernacht). Hun sociale werkers konden op den duur niet voldoende assistenten vinden die op deze uren wilden werken. Daarom waren zij genoodzaakt om zelf in hun woonomgeving te adverteren en bij vrienden, kennissen en burens te informeren. Op die manier hebben ze assistenten gekregen die in de buurt wonen – de ene gebruiker heeft de meeste assistenten binnen 10 minuten loopafstand wonen. Woont men zo dicht bij elkaar, dan is het gemakkelijker voor de assistenten om ook korte en minder geschikte tijden te werken omdat de reisafstand zo kort is. Genoemde gebruikers hebben totaal 11 assistenten, waarvan 8 op schema en 3 die eerder hebben gewerkt en die nu inspringen wanneer niemand kan. Er bestaat een zekere flexibiliteit in het systeem. Assistenten die bijv. een avond op schema werken, hebben zich verplicht tussen 22.30 en 0.30 uur thuis te zijn. Binnen deze grenzen kan de gebruiker bellen wanneer hij naar bed wil gaan. Aangezien de vier avondassistenten in dezelfde buurt wonen, is de wachttijd ten hoogste 10 minuten. Het werk op zichzelf duurt ongeveer 25 minuten per avond. De assistenten krijgen voor 2 uur ongeregelde werktijd betaald, wat momenteel ongeveer 85 kr. bruto per keer is. Zou de gebruiker 's nachts hulp nodig hebben, kan hij bellen naar degene die hem met het naar bed gaan heeft geholpen. Weet de gebruiker van tevo-

ren dat hij een avond later dan 0.30 uur naar bed zal gaan, kan hij de avondassistenten vragen wie hem die avond wil helpen.

Subject – geen object!

De twee gebruikers hebben een systeem opgebouwd, dat geknipt is voor hun behoeften en omstandigheden. Aangezien ze niet in een of andere servicewoonconcentratie wilden wonen, waren ze genoodzaakt om zelf hun assistentie te organiseren om te kunnen leven op de manier zoals zij wilden. Het is duidelijk dat een dergelijke oplossing organisatieta-

Adolf Ratzka geeft hierbij een analyse van de verschillende systemen voor de methode van verlenen van assistentie, die in Zweden en Californië worden toegepast.

Het Californië-model heeft veel voordelen. Zou hetzelfde systeem in Zweden toegepast kunnen worden? Alleen als de gebruikers zelf mogen bepalen hoe de service moet functioneren, en als de overheid de verantwoording voor de financiering overneemt, meent Ratzka.

lent en initiatief vereist. Het zou echter fout zijn om deze oplossing zonder meer van de hand te wijzen door te beweren dat alleen een elite groep deze eigenschappen bezit. Een dergelijke instelling geeft een lage dunk weer van de mentale mogelijkheden van bewegingsgestoorde en herinnert aan oude vooroordelen die een fysieke functievermindering associëren met geestelijke stoornissen. We weten vandaag aan de dag waartoe dergelijke vooroordelen in combinatie met passiverende en overbetuttelende verpleeginstellingen dikwijls kunnen leiden. Het is van belang om tegen te gaan dat men bewegingsgestoorde als objecten in een verzorgingsapparaat ziet alsmede dat men positieve verwachtingen tegenover negatieve stelt en redelijke eisen stelt.

Inspraak van de zijde der gebruikers

Ik zou dus willen voorstellen dat men in het huidige assistentiesysteem voor- >

> waarden schept voor meer inspraak van de zijde der gebruikers. Concreet zou men zich kunnen voorstellen dat de gebruikers worden aangespoord een of meer van de onderstaande functies over te nemen: het adverteren voor nieuwe assistenten, de aanstellingsinterviews, het uitkiezen, de training, instructie en motivatie, het samenstellen van werkschema's, etc. De gebruiker moet zelf beslissen welke functies hij of zij wil overnemen en wanneer, precies naar eigen vermogen en omstandigheden. Gebruikers die wel belangstelling hiervoor hebben maar zich onzeker voelen of ze een bepaalde functie aankunnen, kunnen op cursus gaan waar ze praktische kennis kunnen opdoen onder leiding van ervaren gebruikers.

Van de zijde der gebruikers zullen er zeker bedenkingen bestaan tegen een dergelijk voorstel. Velen hebben het druk met werk/studies en vrijetijds activiteiten en zullen misschien weigeren om zonder betaling administratief werk te verrichten, wat oorspronkelijk behoort tot de werkzaamheden van de sociale werkers die assistentie verlening regelen. Aan de andere kant zijn dat dikwijls diegenen die er tijd en energie aan besteden om hun sociale werkers en de sociale instanties lastig te vallen met problemen over onbetrouwbare of te weinig assistenten of tekortkomingen in de bureaucratie, waardoor ze bijv. weer tevergeefs in bed hadden liggen wachten totdat er iemand kwam. Ze hadden beter die tijd en energie kunnen besteden aan het organiseren van een eigen goed functionerend systeem, waarin zij vermoedelijk aanzienlijk meer bevrediging zouden vinden.

Financiering via hogere gehandicaptenvergoeding

Deze voorstellen beogen veranderingen die reeds op korte termijn denkbaar zijn. Op lange termijn zou men nog een stapje verder kunnen gaan wat de gebruikerscontrole betreft – het betalen van de assistenten rechtstreeks door de gebruiker. Op dezelfde manier betalen tegenwoordig veel provinciale instanties de vergoeding voor de verlening van de assistentie aan de gebruikers, zodat zij verwanten, bureaus enz. kunnen aanstellen en uitbetalen. In verband hiermede zou het naar mijn mening wenselijk zijn de *financiële* verantwoordelijkheid der gemeenten voor de assistentie af te schaffen en in plaats daarvan de huidige overheidsbijdrage van 35% tot 100% te verhogen. Men zou de vergoeding voor

de assistentie kunnen koppelen aan de huidige gehandicaptenvergoeding. De gehandicaptenvergoeding die door Riksförsäkringsverket (Nationale Verzekeringsraad) wordt betaald, is bedoeld om de ontvanger te compenseren voor de meerkosten, die de functievermindering met zich meebrengt in het dagelijks leven. Als vergoeding voor de assistentie zou de gebruiker daarom exact hetzelfde bedrag moeten ontvangen dat de assistent de gemeente nu kost – met volledige loonkostentoeslag en administratiekosten. De gebruiker die zelf niet kan of wil organiseren, zou dan voor assistentie bij de gemeente kunnen aankloppen en de service met overheids-gelden kunnen betalen.

Een rechtvaardiger verdeling

Het grootste voordeel met een financiering van persoonlijke assistentie via de Nationale Verzekeringsraad is, dat de gebruikers onafhankelijk worden van de gemeentelijke financiën en prioriteiten. Veel gemeenten hebben tegenwoordig een uitgebreide assistentieverlening. Van de 279 gemeenten in het land hadden er bijv. in 1980 199 gemeenten geen voorziening. Men zag dit als een taak voor de verwanten.

Heeft men geen verwanten die kunnen helpen, moet men naar een serviceflat of woonservicecomplex verhuizen. Maar het is gebleken dat het wonen in een serviceflat niet altijd een garantie voor dag-en-nacht-service betekent. In bepaalde serviceflats is er geen personeel meer tussen 23.00 en 07.00 uur.

In 190 gemeenten bestaan er niet eens serviceflats. Dan bestaat er alleen nog maar de mogelijkheid om naar een verpleegtehuis te verhuizen – een voor de gemeente gunstige oplossing aangezien de verpleegkosten door de provinciale instanties worden betaald.

De kosten van een verpleegtehuis bedragen momenteel 450 kr per etmaal en een assistent kost gemiddeld per uur ca 50

kr (de loonkostentoeslag is daarbij inbegrepen). Het is gemakkelijk uit te rekenen dat het goedkoper is de mensen thuis te laten wonen – zo lang ze niet meer dan ca 9 uur aan assistentie nodig hebben.

Als de vergoeding voor persoonlijke assistentie wordt gekoppeld aan de gebruiker, vergroot dit de geografische verplaatsbaarheid van de gebruiker. Woont men nu in een gemeente met een behoorlijke assistentieverlening, kan men het zich niet veroorloven een baan of opleiding te nemen in een gemeente met een slechtere service. Persoonlijke assistentie moet de gebruiker volgen, niet andersom!

Met overheidsmiddelen

Uit enkele gevallen is gebleken dat de huidige vorm van persoonlijke assistentie in Zweden – gemeentelijke verantwoordelijkheid met overheidsbijdrage – niet alle burgers die persoonlijke service nodig hebben, de assistentie garandeert die zij nodig zouden hebben voor een actief leven in de maatschappij. De nieuwe wet op sociale dienstverlening schijnt wat dat betreft niet te zijn veranderd. Omdat de gebruikers afhankelijk zullen kunnen zijn van gemeentelijke sociale besnoeiingen, dient de *financiering* van de persoonlijke assistentie *gecentraliseerd* en een *overheidsfinanciering* te zijn. Als de gebruikers garanties moeten hebben dat de persoonlijke assistentie aan hun individuele eisen voldoet, moet de *organisatie zo gedecentraliseerd* mogelijk zijn – onder leiding van de gebruiker.

Ik hoop dat deze overpeinzingen kunnen bijdragen tot een debat over meer inspraak voor de gebruiker wat betreft de Zweedse assistentieverlening. De gebruiker is toch een expert op het gebied van zijn eigen leven – niet waar? ●

Adolf Ratzka

Automatische deuropeners?

Hoogwaardige kwaliteitsprodukten voor automatisering van BESTAANDE DEUREN tot TOTAAL NIEUWE GEVELS.

Postbus 8155 6710 AD EDE	telefoon (08380) 35522 telex 37009	Dr. Hartogaweg 4, 6717 LS Ede.
-----------------------------	---------------------------------------	--------------------------------